

Aktualitātes un attīstības perspektīvas sadzīves atkritumu apsaimniekošanas jomā Latvijā

Rīga, 22.05.2014.

Rudīte Vesere, VARAM Vides aizsardzības departaments

**VIDES AIZSARDZĪBAS UN
REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS MINISTRIJA**

www.varam.gov.lv

**Ja pieņemam, ka pastāv mūžība, tad arī
atkritumi kā substance ir mūžīga**

Saturs

- Plānošana un ieviešanas instrumenti
  - Plānošanas dokumenti;
  - Normatīvie akti
  - Ekonomiskie instrumenti
- Esošā situācija
- Izaicinājumi un turpmākais darbs

Plānošana

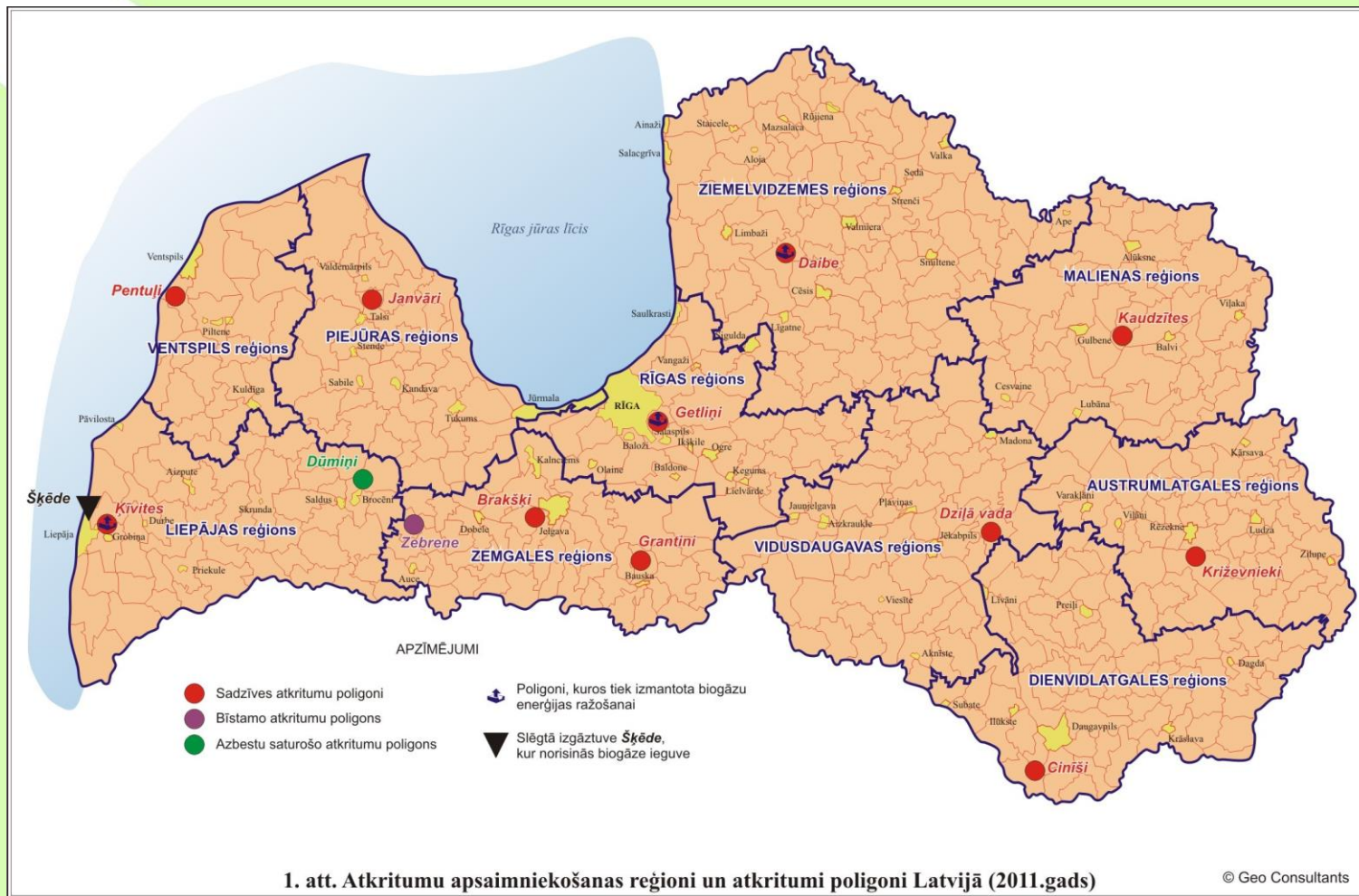
Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2013.- 2020.gadam:

- **Stratēģija apglabājamo bioloģiski noārdāmo atkritumu apjomu samazināšanai**
- **Atkritumu rašanās novēršanas valsts programma**

Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2013.-
2020.gadam apstiprināts MK 2013.gada 21.martā.

Atkritumu apsaimniekošanas reģioni

Atkritumu rašanās novēršana/ apglabāšanas samazināšana

Atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība 2013.-2020.gadā (1)

Īpaša uzmanība nākamā plāna (2013.-2020.gadam) periodā tiks pievērsta vairākiem aspektiem:

- sadzīves atkritumu **dalītās savākšanas** sistēmas attīstība,
- **elektrisko un elektronisko iekārtu** atkritumu dalītās savākšanas un reģenerācijas **sistēmas attīstība**,
- apglabājamā **bioloģiski noārdāmo atkritumu** daudzuma samazināšana.

Atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība 2013.-2020.gadā (2)

Atkritumu dalītā vākšana:

- **Palielināt** sadzīves atkritumu **dalītās savākšanas pakalpojumu pieejamību**, paredzot dažādas atkritumu savākšanas sistēmas (konteineri, dažādas maisu sistēmas)
- **Sabiedrības informēšanas un izglītošanas** kampaņas par atkritumu dalīto vākšanu
- **Nodrošināt atkritumu dalītās savākšanas** vietu izveidi, paredzot iespēju nodot bīstamos atkritumus, nodot preces to atkārtotai izmantošanai vai sagatavošanai atkārtotai izmantošanai
- **Noteikt precīzāku atbildību** par dalītas atkritumu savākšanas pakalpojuma pieejamības iedzīvotājiem nodrošināšanu
- **Informēt mājsaimniecības un citas interešu grupas** par atkritumu dalītās vākšanas vietu izvietojumu un iespējām nodot atkritumus šajās savākšanas vietās

Atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība 2013.-2020.gadā (3)

Atkritumu sagatavošana reģenerācijai, atkritumu reģenerācija un pārstrāde

Veicināt ieguldījumus:

- atkritumu sagatavošanai atkārtotai izmantošanai
- atkritumu sagatavošanai pārstrādei vai reģenerācijai
- esošo atkritumu pārstrādes vai reģenerācijas uzņēmumu jaudu palielināšanā
- atkritumu pārstrādi vai reģenerāciju atbalstošās infrastruktūras veidošanā (loģistika)
- jaunu atkritumu pārstrādes vai reģenerācijas uzņēmumu izveidē, ja tas ir tehniski un ekonomiski pamatoti

Atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība 2013.-2020.gadā (4)

Atkritumu apglabāšana

➤ Izvērtēt nepieciešamību normatīvajos aktos **noteikt pilnīgu aizliegumu** apglabāt bioloģiski noārdāmos atkritumus poligonos;

➤ **Pakāpeniski palielināt DRN likmes** par atkritumu apglabāšanu poligonos

(par **sadzīves atkritumu apglabāšanu poligonos** dabas resursu nodoklis 2014.gadā jāmaksā 12,00 eiro par tonnu)

dabas resursu nodoklis – daļa no atkritumu apsaimniekošanas maksas

Stratēģija apglabājamo bioloģiski noārdāmo atkritumu apjomu samazināšanai

➤ Bioloģiski noārdāmos atkritumus var pārvērst: **elektroenerģijā, siltumā vai transporta degvielā**, tādējādi ierobežojot fosilās degvielas izmantošanu un palielinot piegādes drošību.

Plāna īstenošanas laikā ir **jāizvērtē pieejamās bioloģiski noārdāmo atkritumu apsaimniekošanas tehnoloģijas un iespējas, kā arī citas pārstrādes iespējas un jānosaka galvenās atbalstāmās rīcības šajā virzienā.**

➤ Latvijas uzdevums ir **aktīvi piedalīties** fermentācijas atlieku/komposta kvalitātes kritēriju definēšanā ES līmenī. Eiropas Komisija izskata iespēju, izmantojot Direktīvu par notekūdeņu dūņām, ierosināt standartu minimumu komposta un hidrolizāta izmantošanai lauksaimniecībā.

Atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība 2013.-2020.gadā (5)

Atkritumu rašanās novēršanas programmas mērķi:

- **saraut saikni** starp ekonomikas izaugsmi un atkritumu radīšanu saistīto ietekmi uz vidi;
- **samazināt radīto atkritumu apjomu**, veicinot produktu atkārtotu izmantošanu vai ilgāku izmantošanu;
- **samazināt materiālu un produktu ražošanā izmantoto kaitīgo vielu daudzumus.**

Atkritumu rašanās novēršanas pasākumi ir jāveic jau tad, kad preces **ražotājs** izlemj par to, kā konkrētais produkts tiks ražots, cik un kādi materiāli tiks izmantoti produkta ražošanā, u.tml. Arī **patērētāju uzvedība un paradumi** ir jāņem vērā, izstrādājot un ieviešot atkritumu rašanās novēršanas programmā ietvertos pasākumus.

**Atkritumi ne tika var būt, bet arī ir vērtīgs
izejmateriāls !**

Atkritumu rašanās novēršanas attīstība 2013.- 2020.gadā

- **Ietekmes uz vidi novērtējums** (alternatīvu izvēle);
- **Labākie pieejamie tehniskie paņēmieni**, kas nodrošina iespējami mazāku atkritumu rašanos;
- Prasības atsevišķu preču veidiem attiecībā uz dažādu bīstamo ķīmisko vielu **lietošanas ierobežojumiem**;
- **Ekodizaina** prasības;
- **Balvas** par inovatīviem produktiem, videi draudzīgu iepakojumu (materiālietilpība);
- **Vides pārvaldības un audita** sistēmas;
- **Depozīta** sistēma atkārtoti lietojamam dzērienu iepakojumam;
- **Ekomarķējums**;
- **Ekonomiskie instrumenti**;
- **Zaļais iepirkums**

Izglītošanas un informēšanas jautājums

Atkritumu apsaimniekošanas sistēmas tiesiskā bāze

Atkritumu apsaimniekošanas sistēma ir viens no būtiskajiem virzieniem ES un Latvijas likumdošanā vides aizsardzības jomā. Kopumā Latvijā šo jomu reglamentē vairāk nekā 40 normatīvie akti.

- **Atkritumu apsaimniekošanas likums**
- **Iepakojuma likums**
- **Nolietotu transportlīdzekļu likums**
- **Dabas resursu nodokļa likums**

- **Ministru kabineta noteikumi**

- **Pašvaldību saistošie noteikumi**

Dabas resursu nodoklis

Princips «piesārņotājs maksā»

Ražotāju atbildības princips (savākšanas, pārstrādes, reģenerācijas finansēšana) – atbrīvojums no DRN

DRN objekti - diferencētas likmes:

- **Atkritumu apglabāšana**
- **Iepakojums un vienreiz lietojamie galda trauki un piederumi**
- **Videi kaitīgas preces** (riepas, eļļas, baterijas, akumulatori, EEI, u.c.)

Komisijas 2013.gada 7.februāra Direktīvas 2013/2/ES, ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes 1994.gada 20.decembra Direktīvas 94/62/EK par iepakojumu un izlietoto iepakojumu I pielikumu

Dabas resursu nodoklis par plastmasas iepirkumu maisiņiem (1)

Plastmasas maisiņiem, ko pircēja ērtības vai reklāmas noformējuma dēļ iepakotu vai neiepakotu preču vai produktu kopumam (pirkumam) **pievieno tirgotājs**, neatkarīgi no tā, vai par šiem maisiņiem tiek iekasēta atsevišķa samaksa:

➤ **maisniem, kuru** viena maisiņa **svars nepārsniedz 0,003 kilogramus** (1000 maisiņu svars nepārsniedz 3 kilogramus), — 3,70 euro par vienu kilogramu;

➤ **maisniem, kuru** viena maisiņa **svars ir lielāks par 0,003 kilogramiem** (1000 maisiņu svars pārsniedz 3 kilogramus), - 1,14 euro par vienu kilogramu.

Dabas resursu nodoklis par plastmasas iepirkumu maisiņiem (2)

- **Plastmasas maisiņiem, kas izgatavoti no bioplastmasas, piemēro tādu pašu nodokļa likmi** kā par iepakojumu no koksnes, papīra un kartona vai citu dabisko šķiedru izejmateriāliem - 0,24 euro par vienu kilogramu.
- **Plastmasas maisiņiem, kas izgatavoti no oksī-sadalāmās plastmasas, piemēro nodokļa likmi - 0,70 euro par vienu kilogramu.**
- **Ja preces tiek realizētas plastmasas maisiņos, kuros tirgotājs tās safasējis un iepakojis pirms novietošanas tirdzniecības vietā,** šiem plastmasas maisiņiem piemēro nodokļa likmi – 1,22 euro par vienu kilogramu.

No 1993.-2013. gadam infrastruktūrā investēti 150 milj.EUR

- Ir slēgtas visas (558) izgāztuves, lielākā daļa rekultivētas
- Nešķirotie atkritumi tiek apglabāti **poligonos videi un cilvēkam draudzīgi**
- **Reģionālā atkritumu apsaimniekošanas sistēma**
- **Dalītās atkritumu savākšanas sistēma**

Sadzīves atkritumu pakalpojums visiem pilsētu iedzīvotājiem un vismaz 80% lauku iedzīvotāju

- **Atkritumu gāze un NAIK ražošana**
- **Atkritumu šķirošanas un pārstrādes infrastruktūra ļauj samazināt apglabājamo atkritumu apjomu un attīsta jauno paradigmu - **atkritumi = izejvielas** un veicina atkritumu pārstrādes attīstību**

Izaicinājumi un turpmākais darbs (1)

- Pārstrādes mērķi
- Regulējums efektīvākai pašvaldību un atkritumu apsaimniekotāju iesaistei
- Ražotāju atbildības paplašināšana
- Finanšu instrumentu izmantošana
- Sabiedrības izglītošana un informēšana

Izaicinājumi un turpmākais darbs (2)

Atkritumu pārstrādes un reģenerācijas mērķi:

- **Līdz 2015.gadam** izveidot **dalītās vākšanas sistēmu** vismaz papīram, metālam, stiklam, plastmasai.
- **Līdz 2020.gadam** sagatavošana atkārotai izmantošanai un pārstrāde papīram, plastmasai, metālam, stiklam no mājsaimniecībām un līdzīgiem avotiem ir jānodrošina **vismaz 50% apmērā**.
- **Līdz 2020.gadam**, jānodrošina, ka tiek reģenerēti, izmantojot arī aizpildīšanu, **vismaz 70% no nebīstamajiem celtniecības un nojaukšanas atkritumiem**, izņemot dabiskos materiālus.

Izaicinājumi un turpmākais darbs (3)

- **Līdz 2020.gada 16.jūlijam** samazināt apglabājamo bioloģiski noārdāmo atkritumu daudzumu līdz **35 %** no 1995.gadā apglabātā bioloģiski noārdāmo atkritumu daudzuma;
- **2015.gadā** nodrošināt, ka tiek reģenerēti **60%** no izlietotā iepakojuma;
- Prasības **nolietoto transportlīdzekļu** un to materiālu otrreizējai izmantošanai un pārstrādei – līdz **2015.gadam**;
- Prasības **elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumu un bateriju un akumulatoru atkritumu apsaimniekošanai**

Pašvaldību atbildība

Pašvaldības atbild par sadzīves atkritumu apsaimniekošanas organizēšanu savā administratīvajā teritorijā

- organizē sadzīves atkritumu
- izdod saistošus noteikumus
- organizē atkritumu dalītu vākšanu
- slēdz līgumu ar atkritumu apsaimniekotāju, kuru izraugās publisko iepirkumu vai publisko un privāto partnerību regulējošos normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā
- veic atkritumu savākšanas un izvešanas uzraudzību;
- var ieguldīt līdzekļus atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izveidē un uzturēšanā;
- organizē, ja nepieciešams, sadzīves atkritumu apsaimniekošanas plānu izstrādāšanu savām administratīvajām teritorijām un apstiprina tos.

DABA EKSISTĒ PATI PAR SEVI NEVIS CILVĒKA DĒĻ

Lieto planētas dabas resursus apdomīgi!

Mēs patērējam pārāk daudz resursu, radām atkritumu kalnus un izraisām, iespējams, neatgriezenisku kaitējumu videi un klimatam. Planēta nevar bezgalīgi paciest aizvien nevērīgāku un nevērīgāku attieksmi no cilvēku puses.

Paldies par uzmanību!

